ՆՈՒՇԱՐ
NUBAR
BIBLIOTHÈQUE - LIBRARY
© LA BIBLIOTHÈQUE NUBAR DE L'UGAB - PARIS

40.- Մուշեղեան

Déportations

des Arméniens de Bachkalé

0001

Տեղահանութիւններ

Կոտորածներ

Այնթապ Ե

ՆՈՒԲԱՐ
NUBAR
BIBLIOTHÈQUE - LIBRARY
© LA BIBLIOTHÈQUE NUBAR DE L'UGAB - PARIS

1° կայազոյց — Տէրտերեանցի Զարուհի Հայկազնի.

, 1°/m. Ցուցակ կայազոյցի մանուկ հաստատուած տեղական իշխանութեան.

, 1°/f. Ցուցակ կայազոյցի մանուկ հաստատուած տեղական իշխանութեան.

2°. Տէրտերեանցիներու կայազոյցի Ցեղասպանութեան Տարեդարձի Ար (13 Յունիս 1915). —

3° Տարեդարձ հրատարակել թերթերուն «Տէրտեր» կայ-
ման Ռոմանի հրատարակութեան պատճէն։

ՆՈՒՊԱՐ
NUBAR
BIBLIOTHÈQUE - LIBRARY
© LA BIBLIOTHÈQUE NUBAR DE L'UGAB - PARIS

1914 [illegible]
[illegible]
[illegible]:

[illegible]: [illegible]
[illegible]
[illegible]: [illegible]:
[illegible]:
[illegible]: [illegible] 160 [illegible]. [illegible] 2400 [illegible]:
[illegible] 400 [illegible]: [illegible]
[illegible] 85-90 [illegible]
[illegible]: [illegible] 100 [illegible]
[illegible]
[illegible] 90-95 [illegible]
[illegible]:

[illegible] 1410. [illegible] 15 [illegible]
[illegible]:
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]: [illegible]
[illegible]
[illegible] 20 [illegible] 50 [illegible].
[illegible]
[illegible]: [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible] 5 [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]

ՆՈՒԲԱՐ NUBAR BIBLIOTHÈQUE – LIBRARY © LA BIBLIOTHÈQUE NUBAR DE L'UGAB – PARIS

NUBAR
BIBLIOTHÈQUE | LIBRARY
© LA BIBLIOTHEQUE NUBAR DE L'UGAB - PARIS

ՆՈՒՐԱՐ
NUBAR
BIBLIOTHÈQUE - LIBRARY
© LA BIBLIOTHÈQUE NUBAR DE L'UGAB - PARIS

NUBAR
BIBLIOTHEQUE - LIBRARY
© LA BIBLIOTHEQUE NUBAR DE L'UGAB - PARIS

© LA BIBLIOTHÈQUE NUBAR DE LUGAB - PARIS
BIBLIOTHEQUE - LIB PARY
NUBAR

9000 5

© LA BIBLIOTHÈQUE NUBAR DE L'UGAB - PARIS
BIBLIOTHÈQUE NUBAR
ՆՈՒԲԱՐ ԳՐԱԴԱՐԱՆ

ՆՈՒԲԱՐ
NUBAR
BIBLIOTHÈQUE - LIBRARY
© LA BIBLIOTHÈQUE NUBAR DE L'UGAB - PARIS

NUBAR
BIBLIOTHÈQUE - LIBRARY
DE LA BIBLIOTHÈQUE NUBAR DE L'UGAB - PARIS

NUBAR
BIBLIOTHÈQUE - LIBRARY
© LA BIBLIOTHÈQUE NUBAR DE L'UGAB - PARIS

ՀԱՅԿԱԶՈՒՆ
NUBAR
BIBLIOTHÈQUE - LIBRARY
© LA BIBLIOTHÈQUE NUBAR DE L'UGAB - PARIS

6000

BIBLIOTHEQUE - LIBRARY
© LA BIBLIOTHEQUE NUBAR DE LUGAB - PARIS
NUBAR

Library NUBAR BIBLIOTHÈQUE - LIBRARY © LA BIBLIOTHÈQUE NUBAR DE L'UGAB - PARIS

ԼՈՒՍԱՐ
NUBAR
BIBLIOTHÈQUE - LIBRARY
© LA BIBLIOTHÈQUE NUBAR DE L'UGAB - PARIS

գնդակներ հրացաններ ևս գրավեր էր:

Արդեն ամբողջ երեք ամիս էր անցել, որ Զեյթունցիները պատերազմում էին թուրքերի հետ և ոչ մի կերպ չէին կարողանում նրանց հաղթել: Ամեն անգամ, երբ թուրքերը հարձակվում էին, զեյթունցիները նրանց հետ կռվում էին, բայց հետո նահանջում էին դեպի իրենց գյուղերը:

Հայտնի էր, որ Զեյթունի շրջակայքում թուրքերը մեծ ուժեր էին կենտրոնացրել, որոնք ամեն կողմից պատերազմում էին զեյթունցիների հետ: Ամենից շատ թուրքերը կռվում էին Ջանավարի կողմից, որտեղ նրանք ունեին 6 հազար զինվոր, 4 հրանոթ և 2 գումարտակ հեծելազոր: Ջանավարի կողմից էր գալիս նաև Զեյթունի ամենամեծ թշնամին՝ Ջանավարի բեկ Ալի-Բեկ Ջանավարյանը, որը ուզում էր Զեյթունը ամբողջովին ավերել և բնակիչներին կոտորել:

Զեյթունցիները, որոնք ամեն կողմից շրջապատված էին թուրքերով, ստիպված էին ամեն օր կռվել: Ամենից շատ նրանք կռվում էին Ջանավարի կողմից, որտեղ թուրքերը ունեին 6 հազար զինվոր, 4 հրանոթ և 2 գումարտակ հեծելազոր: Ջանավարի կողմից էր գալիս նաև Զեյթունի ամենամեծ թշնամին՝ Ջանավարի բեկ Ալի-Բեկ Ջանավարյանը, որը ուզում էր Զեյթունը ամբողջովին ավերել և բնակիչներին կոտորել:

Զեյթունցիները, որոնք ամեն կողմից շրջապատված էին թուրքերով, ստիպված էին ամեն օր կռվել: Ամենից շատ նրանք կռվում էին Ջանավարի կողմից, որտեղ թուրքերը ունեին 6 հազար զինվոր, 4 հրանոթ և 2 գումարտակ հեծելազոր: Ջանավարի կողմից էր գալիս նաև Զեյթունի ամենամեծ թշնամին՝ Ջանավարի բեկ Ալի-Բեկ Ջանավարյանը, որը ուզում էր Զեյթունը ամբողջովին ավերել և բնակիչներին կոտորել:

1- Ալի-Բեկ Ջանավարյան 55 տ.
   իր տղա Ջեմալ-բեկ 18 տ.
   իր եղբայր Հասան-բեկ 35 տ.
   իր տղա Ռուստամ-բեկ 55 տ.
3. Գեներալ Ն. Ազամատով 45 տ.
   գնդի հրամանատար 20 տ.
   հեծելազորի հրամանատար 60 տ.
   հրետանու հրամանատար 25 տ.

2. Ահմեդ Հայրապետյան 75 տ.
   իր տղա Մուսա-բեկ 40 տ.
   " " Ռուստամ-բեկ 20 տ.
   հետևակի հրամանատար 25 տ.
4. Արշակ Զորավար 40 տ.
   իր տղա Գուրգեն 30 տ.
   և հայոց Կաթողիկոս 60 տ.

Ամենից շատ էր զայրանում Ալի-Բեկի վրա, որը ուզում էր Զեյթունը ավերել և բնակիչներին կոտորել:

ՆՈՒԲԱՐ
NUBAR
BIBLIOTHÈQUE - LIBRARY
© LA BIBLIOTHÈQUE NUBAR DE L'UGAB - PARIS

ինչ էր բացառութիւն չէր եղած և ինչպէս կանանց նախկին և
ծերերն կարցան մեռ պէտք ունէին, որով պատահեցաւ մէջ 1915ի
յունիսի ամսուն ետքը, ուրկէ Զէյթունցւոց աքսորանքին.
Քաղաքէն դուրս տեղաւորուեցան Հայաբնակ գիւղերէն ետ ու Զէյթունէ,
Զէյթունէ, այն որ ամէնէն խոշորագոյն մասն է Զէյթունի ամբողջ
հայ բնակիչ և ծերունիներ և կանանց մեծ մասն ալ աքսորեցին
Տէր Զօրի. Քիչ մը 30 հոգի մնացին Զէյթունցոց թաղէ
...
Զէյթունէ, ...
... 29 ...
... 80 ...
... Զէյթունէ ... 1914 ...
... Զէյթունցւոց ...

Ասոնք ... Զէյթունցւոց ... 140 ղրուշ.
Զէյթունէ ... 45 "
Ընդամէնը ... 185
... 800 ...
90
890

NUBAR
BIBLIOTHÈQUE - LIBRARY
© LA BIBLIOTHÈQUE NUBAR DE L'UGAB - PARIS

18

Տեղի. Գյումրի.

Ցուցակ իրաւաբրուել տուած վնաս ու կորուստը Նոյ Ծանեփառ ընտանեաց տարեր. սկսեալ 1914 վերջերէն մինչ 1915 տարի վերջ, որ տեղի ունեցաւ ցեղասպանութեան ընթացքին. Զորհանութեան դրամ ստանալու համար ներկայացուած տեղեկագրի համեմատ.

600	Ընտանեաց տէր տանուտէր եւ տէրեղբայր ընտանեաց	Ոսկի	
	հրամանաւ հետեւորդներէն տեղի վրայ խոշտանգուելէ: տասնչ.	22	"
110	հատ ոչխարէ վրայ մսեղիքի կտուածէ մինչեւ ձմեռ.		
	Ընտանեաց հոգեւորականէն	84	"
15	Տէր տղայ եւ իշ ուղեր հայրենադրուածը (180 տէր)	30	"
1	Տէր մատեան եւ Տեղեկ. (12 տէր)	3	"
5	Տէրեղբ եւ հոգեւոր հագուստներ	10	"
4	Տէրէ ցան ոսկերահատ սեղան.	8	"
8	հատ Տէր ցան Տեղեկ	12	"
10	հատ Տէրէ ցան	2	"
5	հատ Տղեկ Տեղեկ ցուցանեալ Տէր հատ 2 հատ Տէրէ	8	"
15	հատ ոչխարէ Տեղեկ ցուցանեալ սեղան հատ.	4	"
1	" սրտեղէ Տեղեր եւ ուրիշ տէր ցուցեր եւ Տղայ	10	"
5	Տրուած որբ ցանան Տեղան տուրք որ հոս Տաճեր ուղարկած	25	"
	1916 թուականէ Տրուած տարեկան որպէս եւ թուական Տրէք		
	Տեղ Տուէ ուղղ հոս Տանուածոց Տրէք Տան Տեղեկ ուղարկ	10	"
1	հատ սրբ հոգեւոր թուական ուղղակի Տրէք		
	Տաղարկուած տա հոս Տեղ.	30	"
1	Տրէք Տեղեկ. Եկեղեցի. Տեղեկագիր / հոս սրբոց. տրուած	80	"
	Տրուածոց Տեղ. Տեղացոց Տանուց.		
		338	Ոսկի

Տրէք ուղարկած Տէր եւ Տրուած Տեղ ուղարկ
եւ Տրուածոց Տեղը. տրէք Տուէ Տեղեկագիր

Յանէք Տրուած.

ՆՈՒՐԱՐ
NUBAR
BIBLIOTHÈQUE - LIBRARY
© LA BIBLIOTHÈQUE NUBAR DE L'UGAB - PARIS

Ցուցակ ընծայուած տեղւոյն եկեղեցւոյ եւ դպրոցներու համար ձմեռնային պատերազմի տարիներուն 1914 մարտ – 1915 յունիս ամիսներուն, որ տեղահանութեան նախօրեակին Հաճընի Հայ համայնքին կողմէ յանձնուեցաւ տեղւոյն ազգային մարմնոյն ի պահ եւ որ Ամերիկայէ ժողովուած նուէրներէ գնուած էր։

Ամերիկեան դրամագլուխ համար ստացած սպրուտերը հանուցարձակ

	Հաշուած ի Հրոյէ ու հրացած գծերուն պիտերէն ձոխ-	120	մետր
200	բանարկացած եւ սուած եւ հրոյ ատր. դրամագլուխ համար	20	"
5	հատ երկար բոյս ու 3 հատ հրոյ համար.	15	"
30	" պիտեր	22	"
14	մետր սպրե նուշեր ծաղկանկարուած. 168 փ-ր.	28	"
1	" ձուլած եւ հարթած. 12 փ-ր.	3	"
6	գործ եւ հրացած.	10	"
5	յարմարցուած բրոնզ պրոնզէ ձուլածոյ.	10	"
8	հատ մեծ պրոնզէ նուշեր ձուլածոյ ձողով.	4	"
2	" հատ 5 հատ մեծ ձուլածոյ.	18	"
5	" պղծէ ձուլածոյ գծանկարներ	6	"
1	" յարդ հատ ձուլածոյ եւ գծանկարած	9	"
10	յարդ պղծեայ բրոնզէ ձուլածոյ	2	"
2	հատ ոսկի ձուլածոյ ոսկի-գոյն ձղծուածով. (յուշարձ.)	12	"
1	մետր ոսկի-գոյնի մի ձուլածոյ ամբ. ձուլած ի հատ մետ.	12	"
2	ձուլածոյ մի պարզուած եւ գոյն գրուածքով սրբանկար ձուլածոյ	2	"
2	հատ սրբանկարուած գոյնով գ ձուլած պրոնզէ սրբ. ոսկի ձուլ.	4	"
1	սպիտ. մի ձուլածոյ հատ ձուլածոյ Հոր սպրուածքը սպրեցուած եւ գրուածքով յատկացած ձուլած.	12	
3	տեսակ քարանձ գոյն սպրեցուած ձուլած ձուլածոյ եւ պղծեայ.	5	
1	յարդ ձուլածոյ, ձուլած մետրեայ սրբան հոյակ. 6 յարդ ձուլածոյ.		
	որ գործածած սպրուած եւ ձուլածոյ յատկ ձուլած սուածոյ.	80	
3	ձուլած սրբ ձուլածոյ յատկ սպրեցուած որ ձուլած գործածուած	18	
1916	մետրեայ սրբ ձուլածոյ գծանկարեայ եւ գ. յատկացած սուածոյ	10	
	յատ սպրուց ձուլածոյ յատկացած ձուլածոյ. գրեթէ ձուլած սրբանկար.	422	մետր

Հաւատարիմ գործ. ձուլածոյ յանձնաժ.

Գրեթէ ձուլած ձուլած յատկ 18 հատուածներ գ ձուլածոյ

գ. ձուլածոյ. գրեցի Հաւատարիմ յանձնաժողովոյ գործ ձուլածոյ գ

6 Մարտ – 1917

Ձուլածոյ. ձուլածոյ

ՆՈՒԲԱՐ NUBAR BIBLIOTHÈQUE - LIBRARY © LA BIBLIOTHÈQUE NUBAR DE L'UGAB - PARIS

0014

20

Ընդհանուր Քաղաքականութիւն.

Ներկայ դիրքերով հմմտ. ամենուրեք քննութիւնը ցոյց կուտայ որ հայ հարցերուն, այդպիսի քաղաքական հարց մը եղած ատեն, միշտ ալ ներքին կեանքի հարցերուն հետ սերտ կապակցութեան մէջ դրուած է եղեր։ Ներկայիս ալ նոյնպէս կրնանք ըսել որ հայ հարցը ներքին կեանքի հարցերուն հետ սերտ կապակցութեան մէջ դրուած է եւ ոչ թէ առանձին։ Հարցերէն մին միւսին ազդեցութիւնը կրելով, անոնց ընթացքին ալ ազդեցութիւն կ'ունենայ։ Ուստի հայ ժողովուրդի ներկայ դիրքին ուսումնասիրութիւնը կրնայ երկու մասերու բաժնուիլ։ Ա. Հայ ժողովուրդի դիրքը Թուրքիոյ ընդհանուր կեանքին մէջ։ Բ. Հայ ժողովուրդի դիրքը Թուրքիոյ ներքին կեանքին մէջ։ Ասոնք իրարմէ անբաժան են եւ ամէն մէկուն ուսումնասիրութիւնը կը պահանջէ միւսին ալ ուսումնասիրութիւնը։

ԼՈՒՍԱՐ NUBAR
BIBLIOTHÈQUE - LIBRARY
© LA BIBLIOTHÈQUE NUBAR DE L'UGAB - PARIS

1- Ընդհանուր քաղաքականութեան մասնաւորապէս հետաքրքրական կողմերէն մին հետեւողական ընդդիմութիւնն է, որ ցոյց կուտայ թէ ինչպէս Թուրքիան ներկայիս կը ձգտի ինքզինքը ազատել Եւրոպական տիրապետութենէն։

2- Ազգերու համակրութեան կարիքը զգալու ատեն Թուրքիան ամէն կերպով կը ջանայ ցոյց տալ, թէ ինքը ազատ է, անկախ է, եւ ոչ ոքի ստրուկը։ Ներկայիս գործադրած քաղաքականութեան ընդհանուր ձեւին մէջ կը տեսնենք որ Թուրքիան կը ձգտի ինքզինքը ազատել Եւրոպական տիրապետութենէն։ Ուստի թէ ներքին կեանքի մէջ եւ թէ հայ ժողովուրդի դիրքին մասին Թուրքիան ամէն կերպով կը ջանայ ցոյց տալ որ ինքը ազատ է եւ ոչ ոքի ստրուկը։ Ներկայ դիրքերով հմմտ. ամենուրեք քննութիւնը ցոյց կուտայ որ հայ հարցերուն, այդպիսի քաղաքական հարց մը եղած ատեն, միշտ ալ ներքին կեանքի հարցերուն հետ սերտ կապակցութեան մէջ դրուած է եղեր։ Ներկայիս ալ նոյնպէս կրնանք ըսել որ հայ հարցը ներքին կեանքի հարցերուն հետ սերտ կապակցութեան մէջ դրուած է եւ ոչ թէ առանձին։ Հարցերէն մին միւսին ազդեցութիւնը կրելով, անոնց ընթացքին ալ ազդեցութիւն կ'ունենայ։ Ուստի հայ ժողովուրդի ներկայ դիրքին ուսումնասիրութիւնը կրնայ երկու մասերու բաժնուիլ։ Ա. Հայ ժողովուրդի դիրքը Թուրքիոյ ընդհանուր կեանքին մէջ։ Բ. Հայ ժողովուրդի դիրքը Թուրքիոյ ներքին կեանքին մէջ։ Ասոնք իրարմէ անբաժան են եւ ամէն մէկուն ուսումնասիրութիւնը կը պահանջէ միւսին ալ ուսումնասիրութիւնը։

պահեն վերադարձնել տրված տուրքը կամ գրավը ոչնչացնել: Այդ ոչ մեկ բողոքարկելի է, որ նշանակել կարող է գործադիր իշխանությունը:

3= Ժամանակավոր հրամանագրությամբ նշանակված պաշտոնյան իր պաշտոնը կատարելու իրավունք է ստանում միայն երդվելուց հետո: Երդման ձևը սահմանում է օրենքը:

4= Ոչ ոք իրավունք չունի իր վրա վերցնելու երկու պաշտոնի կամ պատվանունի հոգսը, եթե այդ պաշտոնները կամ պատվանունները ~~միմյանց~~ միմյանց հետ կապված չեն: Հոգսերի բաժանման կարգը որոշվում է օրենքով: Ոչ ոք իրավունք չունի հրաժարվելու իր վրա դրված պաշտոնի կամ պատվանունի հոգսից, եթե այդ հրաժարվելու համար օրինական պատճառներ չկան:

5= Հարկ պարտքի գանձումը իշխանության այն հրամանից է կախված, որով նշանակվում է տուրքի չափը կամ տուրքատուի անունը: Ոչ ոք իրավունք չունի ազատվելու տուրք վճարելու պարտականությունից, եթե օրենքով նախատեսված չլինեն այդպիսի դեպքեր: Իշխանությունը հրամանագրով կարող է որոշ դեպքերում տուրքի վճարումը հետաձգել, դադարեցնել, կասեցնել և ամբողջ կամ մասնակի ազատել տուրքատուին նրանց վրա դրված պարտականությունից:

6= Հարկ չունի իշխանությունը ոչնչացնելու տրված արտոնությունը, բացառությամբ այն դեպքերի, երբ նման իրավունք է վերապահված օրենքով, որոշումով, դատարանի վճռով կամ պայմանագրությամբ: Այդ դեպքում էլ նախապես պետք է ծանուցվի արտոնյալին: Այդ դեպքում էլ նրան պետք է տրվի հատուցում, եթե այլ բան չի նախատեսված օրենքով: Հատուցումը պետք է համապատասխանի արտոնության արժեքին:

7= Իշխանությունը հարկ չունի, ապահովելու և պաշտպանելու

[illegible]

8 = [illegible]

9 = [illegible]

10 = [illegible]

[illegible] 13. 1915

[illegible]

NUBAR
BIBLIOTHÈQUE - LIBRARY
© LA BIBLIOTHÈQUE NUBAR DE L'UGAB - PARIS

Անհրաժեշտ է ծանուցագրությունը ստորագրել Պրոյեկտի կողմից պատրաստված «Պետհեռեք» անունով հեռագրի ձևերի հրատարակության կարգադրիչ, հեռագրագետ Հայր Ֆրեդերիկ Ալեքսանդրյանի կողմից:

Հասցեն Կայսրությունների
գաղտնի հեռագրերի.

Հայերեն և Հայերեն տառագարդարված
հրեշտակ բնակարանը Հայոց յարմարակ տառերով ևայն ինչքան
բնակարանը ծանոթագրություն գաղտնագրը ծանոթ տալ
Ամերիկացիներ և բոլոր ներկայ պատրաստված հասարակ ծանուցագրեր
ինչ որ հետ ներկայ ներկայ ներկայ ներկայ ներկայ:

Յուրաքանչյուր ներկայ ներկայ ներկայ ներկայ ներկայ ներկայ
գործել ներկայ ներկայ: Ներկայ ներկայ ներկայ ներկայ ներկայ
հետ ներկայ ներկայ ներկայ ներկայ ներկայ ներկայ ներկայ:
Ներկայ ներկայ ներկայ ներկայ ներկայ ներկայ ներկայ ներկայ
ներկայ ներկայ ներկայ ներկայ ներկայ ներկայ ներկայ ներկայ
ներկայ ներկայ ներկայ ներկայ ներկայ ներկայ ներկայ ներկայ
ներկայ ներկայ ներկայ ներկայ ներկայ ներկայ ներկայ ներկայ:

Ներկայ ներկայ ներկայ ներկայ.

NUBAR
BIBLIOTHÈQUE - LIBRARY
© LA BIBLIOTHÈQUE NUBAR DE L'UGAB - PARIS